

Dansens og musikkens rødder ~~47~~ 48

Skrup' Lisbeth fra Vejle Vesteregñ

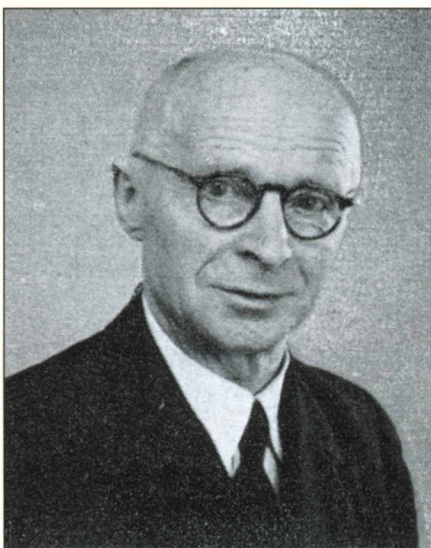
af Per Sørensen

I Vejle Vesteregns-heftet har vi en pardans, der hedder "Skrup' Lisbeth" (nr. 532 i "358"), og dansen er en afart af "Jysk på Næsen" og måske en overgangsform mellem de gamle springdansen og de nyere jyske polonæsedanse, der kom i begyndelsen af 1800-tallet.

Hvem "Skrup' Lisbeth" var, ved vi intet om - det gælder i øvrigt de fleste af de dansenavne, hvor der indgår et personnavn; men i en erindringsbog af L. Kragballe¹, hvor han fortæller om sin barndom i Vejle i 1840'erne, får vi følgende at vide: *"Nabohuset til Ole Jensens Gaard var et simpelt tofags og eenetages Hus, der, saalænge jeg husker, var beboet af Fattigfolk, hvem Ingen kjendte. Dog dæmre det for mig, som om i min Barndom en forbenværende Reengjøringkone ved Navn Lisbeth eller, som hun med et Tillægsord benævntes - rimeligvis til Erindring om hendes tidligere Beskjæftigelse - Skrup-Lisbeth, en tid boede her"*.

Det kan ikke med 100% sikkerhed siges, at dansen er opkaldt efter den gamle rengøringkone og fattiglem i Vejle; men muligheden er til stede.

I øvrigt findes der en sangtekst til dansen,

H. H. Hansen (ca. 1880 - 1957)

Camer Herre Juels

Brd. Basts nodebog ca. 1765

The image shows two staves of musical notation for the piece 'Camer Herre Juels'. The top staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/8 time signature. The bottom staff is in treble clef with a key signature of one sharp (F#) and a 3/8 time signature. Both staves end with a double bar line and repeat dots.

som vist er ukendt af andre end mig. Jeg lånte, for snart mange år siden, H. H. Hansens egne beskrivelseshefter af en datter. Ovenover "Skrup' Lisbeth" stod følgende dansevers/rim:

Åh du lille Skrup Lisbeth - Skrup Lisbeth - Skrup Lisbeth.

Åh du lille Skrup Lisbeth, dejlige tøs.
Skrup Lisbeth - Skrup Lisbeth - Skrup Lisbeth - Skrup Lisbeth.

Åh du lille Skrup Lisbeth, dejlige tøs.

Ikke den store poesi, men meget banal og meget lig andre dansevers.

H. H. Hansen var en af folkedanserpio-nærerne og ivrig danseindsamler i flere egne af landet. Bl.a. indsamlede han på sin hjemegn Vejledansene.

Hvis vi ser på melodien, vil alle straks kunne høre, at det er den, for alle danske, kendte melodi "Ach du lieber Augustin". Melodien har været kendt i Danmark langt tilbage i tiden - og den første variant af melodien, som jeg kender til, genfinder vi i Brødrene Basts nodebøger fra ca. 1765, hvor den formentlig er en rækkedans med titlen "Camer Herre Juels".

Senere genfinder vi melodien i adskillige nodebøger - som "Gesvindt Walz" eller som "Polonaise" (Jysk på Næsen), hvilket jo passer godt på "Skrup' Lisbeth", der jo som tidligere nævnt er en polonaisevariant.

I mindst 2 jyske spillemandsbøger har vi endda melodien stående - nærmest som "klassisk musik", da det her er "Lieber Augustin" med variationer i bedste Mozartstil. Det fortælles også, at den navnkundige spillemænd, Ole Kjær fra Holstebro, havde komponeret variationer over "Ach du lieber Augustin".²

Se Eksemplet "O min lieber Augustin - tema med variation" fra Anders Christensens nodebog fra 1826 - Agerkrog i Ribe Amt.

Oprindeligt er det en gammel spottevisemelodi, der hurtigt blev benyttet som "Dreher" (østrigsk pardans) og skulle ifølge Böhme³ være komponeret af en gadesanger ved navn Augustin, der levede i Prag og Wien i tiden omkring 1670.

Et er sikkert - melodien er gammel og har været kendt overalt. Første del af det folkelige tema benyttes bl.a. af John Gay i "Tiggeroperaen", som havde premiere i London 1728. I midten af 1700-tallet benyttede den kendte wienerkomponist, Ditters von Dittersdorf, melodien i orkesterkompositionen "Kehraus".

I et gammelt dansk ugemagasin fra 1864⁴ kan man læse følgende:

"O du lieber Augustin !"

Hvorfra skriver sig dette Navn i den bekjendte Dandsemelodi, der tilforn var Thema til mangfoldige Variationer for mere eller mindre verdensberømte Virtuoser? - En almindelig bekjendt og yndet Sækkepiber og

Gadesanger, med Navnet Augustin, levede i det 17de Aarhundrede i Wien. I Aaret 1679, da Pesten rasede i Keiserstaden, var han engang saa total beruset, at han, da man fandt ham paa Gaden, antog ham for en Pestdød og kastede ham paa en af de Vogne, der kjørte de talrige Offere for Epidemien til Kirkegaarden. Med disse aflæssede man ogsaa ham i en stor Grav, der dog ikke strax blev tilkastet. Den hele Nat sov han trygt blandt Ligene. Da han vaagnede, blev han ikke lidet forundret ved at befinde sig i et saadant Selskab, men arbejdede sig dog saaledes op, at han om Morgenens, da den første atter indtræffende Ligtransport ankom, kunde trækkes ganske frem og kjøres hjem med den uhyggelige Ekvipage. Han overlevede dette frygtelige Eventyr endnu i mange Aar, spillede endnu længe op til Dands, og det er derfor ikke til at undres over, at hans Navn er blevet bevaret i en Valsmelodi lige til vore dage."

Et morsomt sagn, der sikkert ikke har meget med virkeligheden at gøre!

I 1700-tallet begyndte man at konstruere spillemaskiner og spilledåser, og én af de melodier, der blev mest yndet i disse musikmekanismer, var netop "Ach du lieber Augustin".

Det er kun i Danmark, man siger Ach du... andre steder hedder det O du.... - Dette Ach må sikkert tilskrives H. C. Andersen, der jo benyttede sig af visen i eventyret "Svinedrengen" fra 1842. Svinedrengen fabrikerede en gryde, som spillede melodien, når han rørte i den. Dette hørte prinsessen, og hun blev så glad, da hun netop kunne spille den melodi med én finger.

Jeg synes, at I spillemænd skulle prøve at spille melodien med variationer fra den gamle nodebog fra 1826, og det er tilladt at starte med én finger - god fornøjelse. I næste nummer af bladet skal vi se lidt nærmere på historien om "Molbodrengens Hopsa".

3. *Omin lieber Augustin*

Kildehenvisninger:

Tak til Anders Chr. N. Christensen, København, der har hjulpet med at finde melodien "O min lieber Augustin - Tema med variationer".

1. "Gamle Minder" af L. Kragballe. Karl Schönbergs Forlag 1904
2. "Vestjyllands Paganini" af J. Vejen Larsen. Hjemstavsliv juni 1964
3. "Geschichte des Tanzes in Deutschland" af Franz M. Böhme. Leipzig 1886
4. "Nogle gamle Sanges Oprindelse" i Skandinavisk Folkemagazin 1864 - side 814